

(re)definiranjem nujno potreben ter zadosten vir navdiha za ponovno oživitev.

Avtorica Katarina Juvančič v prispevku »The Popularization of Slovenian Folk Music Between the Local and Global: Redemption or Downfall of National Heritage« razkriva težnje ponarodovanja, avtentizacije in reifikacije ljudske tradicije v 19. in 20. stoletju, v katerih je folkloristika igrala težiščno vlogo. V nadaljevanju analizira sodobne in zgodovinske oblike oživljanja ljudske glasbe ter na primeru preporodne glasbe iz Slovenske Istre opazuje njen preplet v lokalnem, nacionalnem in globalnem kontekstu. Namen prispevka Tjaše Jakop, naslovljen »The Reception of Folk Songs by Children and Young People in Slovenia«, je ugotoviti, v kolikšni meri je ljudska pesem prisotna v življenju mladih. Avtorica razvršča rezultate glede na pokrajinsko razdelitev anketiranih ter dodaja, da ima slovenska ljudska pesem izredno vlogo med zamejskimi Slovenci, med mladimi v Sloveniji pa se večja poslušnost sodobne reinterpretacije ljudskih pesmi. Zadnji prispevek sklopa je naslovljen »The Legacy of Singer Hamdija Šahinpašić in Bosniac Oral Literary Tradition«, kjer avtor Manib Maglajlić predstavlja življenje in delovanje Hamdija

Šahinpašića, leta 2003 preminulega pevca. Bil je eden redkih posameznikov, ki so si (bili) sposobni zapomniti pesmi v njihovi avtentični tradicionalni obliki.

Skupni imenovalec prispevkov celotnega simpozija so razmišljanja o dediščini, o taki, kot s(m)o jo prejeli, in taki, ki jo (po)ustvarjamo, ali kot pravi avtorica, je »kot spomin na pesem in kot pesem oddaljenega in današnjega spomina«. (Klobčar 2005, 6)

Zadnji del številke je namenjen drugi temi. Tu nas namreč Rebeka Kunej na petih straneh opominja na sedemdesetletnico etnokoreologa Mirka Ramovša, na njegovo delo doma in na tujem. Posebej poudarja njegovo razvejano delovanje na polju akademskega delovanja (natančno poznavanje inštitutskega arhivskega gradiva in literature, številni članki in druge objave, antologija *Plesat me pelji*, zbirka sedmih knjig *Polka je ukazana*), publicističnega (radijske oddaje o slovenskem plesnem in pesemskem izročilu) in kot strokovnega in umetniškega vodje AFS France Marolt, za kar je prejel številne nagrade.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 28. 2. 2006

Recenzija, prikaz knjige, kritika/1.19

Katja Jerman

TRADITIONES 34/2, 2005

Druga številka je nastala pod okriljem Inštituta za slovensko narodopisje in nam ponuja v branje trinajst izvirmih znanstvenih člankov.

»Razprave in razglede« začinja prispevek Veronice E. Aplenc z naslovom »To Develop the Acceptable Modern. A Slovenian Urban Landscape Under Socialism 1969–1982 / Kako razviti sprejemljivo moderno. Slovenska urbana krajina v socializmu 1969–1982, ki je bil predstavljen na srečanju American Association for the Advancement of Slavic Studies (AAASS) v Bostonu (ZDA) med 4. in 7. decembrom 2004. V članku avtorica predstavlja ljubljansko sosesko Trnovo med letoma 1969 in 1982, ko so urbanisti nekdanj vrtnarski predel mesta z različnimi urbanističnimi načrti začeli spreminjati. Ti so zahtevali, da se zgodovinski del soseske poruši in se na njenem mestu zgradi moderna stanovanjska soseska. Prvotni upor domačinov je bil sčasoma utišan, leta 1982 pa je bila soseska končno dograjena in umeščena med posamezne kmetije. Avtorica ugotavlja, da uničenje Trnovega jasno kaže na želje takratne Jugoslavije, da bi izbrisala nezaželeni element, vendar pa ne razloži podrobno, zakaj je bilo prav Trnovo tako izpostavljeno novim načelom, ki so skušali odstraniti razlike med vaškim in urbanim, in po čem se je razlikovalo od drugih ljubljanskih predmestij. Trnovo je (bilo) tako na razcepu: po eni strani so njegovo drugačnost utemeljevali na podlagi romantičnih vizij »ljudskega«, po drugi pa so občudovali zgodnjemoderno Plečnikovo arhitekturo. V drugem delu avtorica podaja izseke intervjujev izbranih pripovedovalcev, ki so uspeli s pomočjo neformalnih razgovorov na svojih področjih delovanja vpli-

vati na spremembe urbanističnih načrtov Trnovega. Nekdanji prodajalci vrtnin ali pa člani njihovih družin sicer obžalujejo izgubo stare podobe predmestja, vendar bolj poudarjajo izgubo življenjskega stila. Ob koncu članek razkriva še eno plast, ki se je je avtorica lotevala; gre za koncepta »ljudsko«, »preprosto«, ki sta bila pripisana avtohtonim prebivalcem soseske.

Besedilo Jerneja Mlekuža »Reprezentacije ženskosti v tisku slovenske politične emigracije v Argentini« se ukvarja z vprašanjem, kakšen model ženskosti je postavljala slovenska politična emigracija (SPE), kako je artikulirala to tematiko in kakšen »material« za konstrukcijo identitete spolov je pri tem ponujala. Članek uvaja kratek oris slovenske politične emigracije v Argentino s posebnim poudarkom na ženskah, na njihovih motivih za prihod, njihovi poklicni porazdeljenosti in na Zvezi slovenskih mater in žena. V analizi osrednjega tiskanega medija SPE *Svobodna Slovenija* (SS) med letoma 1948 in 1990 ugotavlja, da je ta o ženskah pisala v petih okvirih: 1. v prispevkih o / za materinski dan, 2. v prilogi *Žena in njen svet*, kjer se je poudarjala predvsem skrb za vzgojo otrok, 3. poročila o občnih zbiorih, predavanjih, čajankah Zveze Slovenskih mater in žena izražajo vlogo žensk pri nazorskem in političnem boju, kjer so bile predstavljene kot pomembne borke na ideološkem polju, 4. širši problemski sklopi o ženskah, ženskem vprašanju, ki so v večini povzemali poročila konferenc in papeževih okrožnic in poudarjali močno katoliško navezavo in tradicijo, 5. drugi prispevki, ki so ženske obravnavali bolj neposredno. Pretres prispevkov pokaže, da se je ne glede na raznovrstnost besedil ustvarjala podoba ženske kot matere, vzgojiteljice otrok, žene,

opore svojemu možu, kot gospodinje in kraljice doma. Avtor ugotavlja, da je bila ženskost artikulirana precej stereotipno, ter da je SS gradila pravo mitologijo materinstva, domačnosti in pasivnosti. Kljub temu pa ob koncu dodaja, da prispevki ponujajo zgolj neko zamišljeno / zeleno podobo ženske, ki se bolj spogleduje z neko idejo, konstrukcijo, idealom kakor pa s stvarnostjo, kar tudi pokaže na kratkem opisu delovanja Bare Remec. Poleg tega pa dodaja, da je tako predstavljen model ženskosti vsekakor imel realne učinke, ki je (lahko) usmerjal življenja dejanskih ljudi.

»Komericializacija, kapitalizem, praznovanje / Commercialism, Capitalism and Celebration« je naslov članka Jacka Santina, v katerem poudarja komercializacijo, s katero so zaznamovani tradicionalni prazniki v ZDA. Med njimi se osredotoča na dva najpomembnejša: božič in noč čarovnic, pri čemer najprej poudari, da se prav ta dva praznika najbolj približujeta festivalom porabništva in da se prav pri njima najbolj kaže nelagodna napetost z bolj simbolično inverznimi praznovanji, ki izvirajo iz popularne in ljudske kulture. Avtor nato v nadaljevanju predstavlja komercializacijo, ki jo je mogoče opazovati na več ravneh. Najopaznejša je na ravni, ko se prvotne prvine praznovanja (npr. doma narejena darila, sveče, zavitki suhega sadja) nadomeščajo z industrijskimi izdelki (kupljena darila, električne lučke, sladkarije).



TRADITIONES
TRADITIONES

34/2
2005



Druga je razširitev značilnosti praznika na drug praznik (npr. okraševanje s svetili ne zgolj za božič, temveč tudi za druge praznike ...) in pa tudi pojav, da se lokalne ali regionalne šege v transformirani obliki razširjajo na nacionalno raven (npr. za JZ del ZDA značilno prižiganje božičnih luči se je na poseben način preneslo na območje celotne ZDA ter se ponekod v lokalnih okoljih spremenilo). V drugem delu avtor opisuje nenehno pritoževanje nad komercializacijo praznikov in poudarja, da so ročno izdelana darila močno cenjena in da se jih hrani tudi kot sled povezave med ljudmi in kot simbol njihovih razmerij. V drugem delu avtor bolj podrobno analizira praznik noč čarovnic iz več perspektiv: kot priložnost, ki ga uradni in komercialni interesi še niso povsem zasedli in kot zgled za razširitev šege ali simbola z enega praznika na drugega. Ob tem vedno poudarja pomen dinamike komercializacije, ki je posegla na polja krašenja domov in prostorov, na gibkost industrije, ki se hitro in učinkovito prilagaja prazničnemu letnemu ciklu ter na pojav prevajanja prazničnega leta v medije (popularna glasba, filmi ...). Ob koncu pa Santino ugotavlja, da je za raziskovalca najbolj zanimivo prav to, kako ljudje po eni strani podlegajo vplivom množičnih medijev in potrošniški logiki, ki vodi v čisti kapitalistični dobiček, po drugi pa prav te produkte množične kulture vključujejo v šege in izročila, uporabljajo in prilagajajo, z namenom, da ustvarjajo pomen v kontekstu svojih lastnih prioritet znotraj življenja.

Jaka Repič se v prispevku »Translokalne skupnosti v urbanih naseljih Port Moresbyja«, kot je napisano v podnaslovu, ukvarja s pomenom pojmovanja prostora v procesu ustvarjanja etničnih identitet na primeru urbane skupnosti priseljencev iz Okape v Vzhodnem višavju, sicer živeče v barakarskem naselju Two Mile v Port Moresbyju (Papua Nova Gvineja). V uvodu avtor predstavi potek urbanizacije v izbranem naselju in se osredotoča predvsem na migracije med vasmi in mesti, nato pa pod drobnogled vzame primer urbanega naselja v Port Moresbyju. Osredotoča se na (pri)mestna naselja, kjer so ljudje naseljeni na določenem predelu brez ustreznih dovoljenj. Poimenuje jih urbana naselja, čeprav gre za večinoma barakarska naselja, ki niso urbanistično in infrastrukturno urejena. Vendar pa na podlagi spremenljivega in dinamičnega karakterja, ki je značilen za urbana okolja, naselju Two Miles avtor upravičeno doda pridevnik urbano. V nadaljevanju avtor namenja pozornost podrobnemu statističnemu, družbenemu, jezikovnemu orisu in opisu migracijskih valov Okapijcev ter zasleduje, kako se na podlagi predstav o skupnem izvoru priseljenci povezujejo ter tako (po)ustvarjajo in (re)konceptualizirajo svoje socialne mreže. Ob koncu avtor predstavi pomen domačega kraja pri urbanih identifikacijah in članek sklene s kratkim premislekom o etničnosti in nacionalnosti v urbanem okolju ter njenem preraščanju na polje translokalnosti.

Jurij Fikfak v prispevku »O produkciji in recepciji harmonije: Nekaj izhodišč na primeru škoromatov« razpravlja o dilemi, pred katero je (bil) postavljen raziskovalec ljudskega življenja. Na tem mestu nas avtor opozarja, da nekateri pripovedovalci raziskovalcu ponujajo harmonično in idealno tipsko podobo določene ritualske prakse, pri čemer na določen način lahko tudi nezavedno zavajajo raziskovalca. V nadaljevanju bralec naleti na opozorilo, da lahko raziskovalec na podlagi njemu prirejene podobe zaide v past in nekritično zamrzne čas, po

drugi pa tako predstavljena podoba lahko odkriva kontekst, v katerem se izkazuje samopredstavitev lokalne skupnosti in njenih pomembnejših predstavnikov.

V »O etnologiji in leksikografiji: Slovenski etnološki leksikon med zamisljivo in izidom« Ingrid Slavec Gradišnik razkriva konceptualne, organizacijske in finančne poglede, preglede in zaplete nastajanja *Slovenskega etnološkega leksikona*. Avtorica razkriva zgodovinski razvoj zamisli nastanka leksikona na konceptualni in tudi leksikografski ravni in »od znotraj« predstavlja tiste značilnosti nastajanja leksikona, ki so povezane z zasnovno, organizacijsko pripravo, delom in redakcijo geselnika in geselnih člankov. Leksikon je na tem mestu predstavljen kot izjemen etnološki in leksikografski projekt ter kot izjemno pionirsko delo, ki pa se zaveda svojih pomanjkljivosti, ki bi bile morda manjše, če bi bile avtorske moči in predlogi bolj uglašeni ter bi sodelovanje med vsemi vpletenimi potekalo bolj kontinuirano in dlje časa.

V nadaljevanju Miran Puconja objavlja sklepni del svoje doktorske disertacije in ga naslavlja »O kmečki kulturi«. V uvodnem delu podaja teoretična razmišljanja izključno slovenskih znanstvenikov o kmečki kulturi, ki jo enači z ljudsko. V nadaljevanju ponuja opis sedemnajstih kmetij na Cvenu in razčlenjuje položaj kmeta, njegovo socialno, ekonomsko in družbeno podobo od leta 1948 do danes. Opozarja na posledice gospodarskih kriz, vojn ter tudi na inovacije, ki so vzniknile iz teh situacij. Nato se osredotoča na racionalizacijo kmetijstva po drugi svetovni vojni, ko je izginjal tradicionalni način kmetovanja, s čimer se je bistveno spremenila miselnost in vrednotenje kmečkega človeka. Ob koncu ugotavlja, da se tradicionalne kulturne oblike ohranjajo tako dolgo, dokler so v postopnem prehodu v popolno prevlado množične kulture funkcionalno upravičene. Kmečko kulturo tako zasleduje kot kulturni pojav, ki je vzniknil ob nastanku družbene skupine, doživel z njeno socialno rastjo vrhunec razvoja in se z njenim zatonom umaknil in se spojil z množično kulturo.

»Vsakdanja prehrana zasavskih rudarjev v luči nabavnih knjižic in drugih virov oskrbe« avtorice Jane Mlakar Adamič obravnava vsakdanjo prehrano zasavskih mezdnih delavcev, predvsem rudarjev, in njihovih družin. Na podlagi analize raznovrstnih pisnih in ustnih virov prvih šestdeset let 20. stoletja, ki so jih zbirali člani etnološkega krožka na Univerzi za tretje življenjsko obdobje za zasavsko regijo, ter z natančno analizo izbranega reprezentativnega vzorca avtorica smiselno strukturira in predstavlja vse vire prehrane v zasavski knapovski koloniji ter njenem ožjem zaledju.

Prispevek »Kostumiranje narodno-zabavnih ansamblov« Bojana Knifca obravnava odrski oblačilni videz narodno-zabavnih ansamblov ter osvetljuje zakonitosti, ki so vplivale na razvoj tovrstnega kostumiranja v času od delovanja Ansambla bratov Avsenik (od petdesetih let) do današnjih dni, ko je narodna noša postala obvezen prepoznavni element slovenske narodne glasbe. Avtor v večini povzema literaturo Ivana Sivca in prek nje gradi zgodbo o razvoju kostumiranja slovenskih narodno-zabavnih ansamblov ter o njihovem prezentiranju v tujini. Ob koncu predstavi pojav odmika od »klasičnih« narodnih noš, kostumiranje ansamblov v sodobna oblačila, na kratko predstavi oblikovalce konstumske podobe nekaterih ansamblov in prispevek sklene s primeri, kjer imajo kostumi ali deli kostuma

izrazito zabavno funkcijo.

Marija Cvetek v »Bajeslovnem izročilu v bohinjskem folklornem pripovedništvu« predstavlja pripovedništvo o bajnih bitjih na območju Bohinja, ki so sicer zabeležene v avtoričini knjigi z naslovom *Naš voča so včas zapodval: Bohinjske pravljice* (1993). Cvetkova v razpravi predstavi najprej geografske okvire raziskave, nato pa podrobno razloži panteon vseh obravnavanih bajnih bitij, njihovo pojavljanje, delovanje in njihove učinke ter predstavi tudi različice pravljič, med katerimi nekatera še živijo v bohinjskem folklornem izročilu. Avtorica poudarka, da je v predstavljenem gradivu mogoče prepoznati trdoživost bohinjske bajeslovne dediščine, odnos do nje v zapisih Janeza Mencingerja ter tudi današnji razmislek o davnih verovanjih naših prednikov.

»Franc Kramar in njegova zbirka 'Ižanskega in drugega narodnega blaga'« je naslovljen prispevek o skladatelju iz Matene pri Igu na Dolenjskem, kjer Monika Kropelj v prvem delu predstavlja delovanje Franca Kramarja kot nabiralca raznovrstnega pripovednega gradiva, v drugem pa razkriva Kramarjevo gradivo, razdeljeno na šaljive zgodbe in anekdote, pravljice in pripovedke. Članek končuje kratka sinteza Kramarjevega gradiva ter namigi za nadaljnje raziskave.

Naško Križnar v prispevku »Filmi Boža Štreklja« razkriva delovanje prvega doktorja etnologije v tedanji Jugoslaviji s še neosvetljene perspektive, kot filmskega amaterja. Od tridesetih letih 20. stoletja je Štrekelj z malo ozkotračno filmsko kamero snemal prizore iz družinskega življenja in utrinke iz službenega okolja z namenom zgolj nizati posnetke in iz njih ne nujno ustvarjati posebne zgodbe. V drugem delu pa Križnar razkriva seznam štiriindvajsetih filmskih enot, ki jim dodaja podrobnejši opis, pridobljen s pomočjo analize Škerljeve korespondence in informacij Škerljeve hčerke Dagmar Slekovec. Niz znanstvenih člankov nato končuje Mojca Ravnik s prispevkom »Sv. Štefan v Zanimgradu ob desetletnici žeganja konj: Popravki in dopolnitve«, kjer dodatno osvetljuje pomen Konjeniškega društva Stena ter ga umešča v staro kulturno izročilo Zanimgrada ter kontinuiteto praznovanja sv. Štefana. Drugo številko 34. letnika *Traditionesa* končuje »In memoriam« konec julija preminulemu dr. Borutu Brumnu, deset raznovrstnih knjižnih poročil in ocen ter poročilo o konferenci.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 2. 3. 2006